

На основу члана 13. Закона о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл. гласник РС“, бр. 10/2013, 142/2014, 103/2015, 101/2016, 35/2023, 92/2023 и 94/2024), Правилника о обрасцу и садржини Програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја и обрасцу извештаја о спровођењу мера пољопривредне политике и политике руралног развоја („Сл. гласник РС“, бр. 24/1, 111/15, 110/16 и 16/18), Одлуке о поступку доношења и реализације програма мера пољопривредне политике и мера политике руралног развоја за подручје општине Рача („Службени гласник општине Рача“, бр. 10/2024 од 28.06.2024. године), Одлуке о буџету општине Рача („Сл. гласник општине Рача“, бр. 20/2025) и члана 40. став 1 тачка 4) Статута општине Рача („Службени гласник општине Рача 3/2019), а уз Сагласност Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде, бр. _____ од _____ г., Скупштина општине Рача, на Предлог Општинског већа општине Рача на седници одржаној дана ____ 2026. године, доноси:

ПРОГРАМ ПОДРШКЕ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ПОЉОПРИВРЕДНЕ ПОЛИТИКЕ И ПОЛИТИКЕ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА ЗА ОПШТИНУ РАЧА ЗА 2026. ГОДИНУ

I. ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ И ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА

Анализа постојећег стања

Географске и административне карактеристике: Општина Рача се налази у Централној Србији и припада Шумадијском округу. Општина заузима површину од 216 km². По пространству своје територије рачанској општини припада само 9,04 % укупне површине шумадијског округа (21573.73.29 ha) и она заузима пето место у округу.

Општина Рача се састоји од 19 насеља. Центар општине је насеље Рача, које представља административни центар општине. Општину поред насеља Рача чине још и сеоска насеља Борци, Доње Јарушице, Доња Рача, Ђурђево, Сараново, Сепци, Вишевац, Адровац, Мало Крчмаре, Велико Крчмаре, Миравецац, Поповић, Трска, Сипић, Вучић, Бошњане, Војиновац и Мали Миравецац. Општина Рача има 17 катастарских општина и то: Ко Рача, Ко Адровац, Ко Вучић, Ко Војиновац, Ко Сипић, Ко Мало Крчмаре, Ко Велико Крчмаре, Ко Миравецац, Ко Трска, Ко Бошњане, Ко Борци, Ко Доње Јарушице, Ко Доња Рача, Ко Ђурђево, Ко Сараново, Ко Сепци, Ко Вишевац.

Сама општина има повољан географски положај, коме су допринеле и осавремене дрumsке саобраћајнице које повезују Рачу, средиште општине са Крагујевцем (32 km), ауто-путем (10 km), Београдом (100 km).

Према попису из 2022. године, општина Рача броји 9638 становника, који живе у 3.253 домаћинстава. На 1 km-просечно долази 45 становника.

Природни услови и животна средина: Природни услови на територији општине Рача (рељеф, педолошки састав тла, климатске особености и хидролошке могућности) пружају одличне услове за развој савремене пољопривреде.

Рељеф општине је представљен типичним шумадијским валовито-брежуљкастим тереном, тако да на низију долази 45,8% (око 99 km²) а на брдски рељеф 54,2% (117 km²). Три четвртине рачанске општине има нагиб 150, од чега на нагиб од 50 долази око 70 km². Што се тиче експозиције рељефа присојне експозиције обухватају 35 % а осојне око 65 % површине општине.

Пољопривредно земљиште општине Рача простире се на 16995,37 хектара или око 79 % територије општине Рача, а од тога обрадиво пољопривредно земљиште чини 12677,6 ha.

На територији општине појављују се три типа земљишта: алувијум у долини реке Раче, на терасама и нижем побрђу местимично смоница а на вишем побрђу апсолутно преовлађују гајњаче. Од укупног обрадивог земљишта 28 % су јако до средње кисела земљишта која захтевају предузимање мера неутралисања сувишног ацидитета.

Рачанско климатско подручје одликује се релативно хладним зимама, незнатно топлијим јесенима од пролећа и умерено топлим летима. Овакве температурне прилике и односи прелазних годишњих доба

посебна су одлика регионалног низијског климата. Климат овог подручја карактеришу средње температуре годишњих доба и то 1,5°C за зиму, 11,2°C за пролеће, 21,2°C за лето и 12,5°C за јесен.

Највише падавина се излучи током априла, маја и јуна месеца, док је јесен са најмањом количином падавина, сливно подручје општине је више отворено према истоку и североистоку, чиме је изложено сувљим континенталним утицајима. Просечна висина годишњих падавина се креће од 632 mm до 672 mm.

Подручје општине Рача одводњавају река Рача и Јасеница. Река Рача је главни водоток општине и њен средишњи и део горњег тока припада овој области. Рача извире југозападно од територије општине испод брда Светиње (450 m) у селу Чумићу на 410 m надморске висине а улива се у В. Мораву источно од Марковца на 96 m надморске висине., укупан пад Раче је 314 m а просечан пад је 6,8%. На режим реке Раче и ток утичу бујичне притоке, због свега тога она чини велике штете пољопривредном земљишту које је потенцијално високе продуктивности. Јасеница, највећа и најбогатија водом река у Шумадији, протиче северозападним делом територије рачанске општине кроз села Сараново и Сепце, правцем ЈЗ-СИ у дужини од око 5 км регулисаног речног корита и просечним протицајем 7, m³/s Јасеница је у овом подручју типично равничарска река, припада сталним водотоцима са амплитудом екстремног водотока од 310-350 cm. Што се тиче водоносних зона на територији општине највише су заступљени "терени са ређим и оскудним изданима" али треба нагласити да јављају минерални извори, прва која је детаљнијехемијски испитана је хладна сулфатна манганогвожђевита вода "Репата бара" у селу Миращевцу, по количини мангана миращевачка вода заузима прво место међу познатим гвожђевитим водама у свету.

Шумске површине захватају 2322 ha или 10,75 % укупне површине општине Рача, углавном местимично распоређене мање површине. Мањи шумски комплекс Градиште у Вишевцу, површине око 40 ha је углавном под храстовом шумом и знатним учешћем беле липе што овом пејзажу даје посебну вредност. Храстова шума је и у комплексу Алија у Бошњану (око 5 ha) оплемењена четинарима. На брду Висак углавном су вештачки подигнуте састојине багрема и нешто црногорице. Иначе шумске површине у рачанској општини нису изданачког порекла, углавном су то храстове са пратећим врстама, а само на мањој површини једног локалитета у Саранову јавља се брдска буква. Шумске површине су углавном у приватном власништву сем комплекса "Градиште" у селу Вишевцу (заштићено природно добро) и мањег "Алија" у Бошњану који су у државном власништву.

Имајући у виду мали број становника, скромне привредне активности и одсуство већих индустријских загађивача, може се рећи да територији општине Рача не постоји значајан притисак на животну средину.

Стање и трендови у руралном подручју

Демографске карактеристике и трендови: Према попису из 2022. године, општина Рача броји 9638 становника, који живе у 3253 домаћинстава. На 1 км² просечно долази 45 становника. Од укупно 9638 становника општине Рача 4812 становника чини женска популација, а 4826 су мушкарци. На територији општине Рача, према попису из 2022. године, већинско становништво је српске националности (9275 становника). Рача има негативан природни прираштај (86 рођених, 130 умрлих, природни прираштај - 44).

У периоду од 1991. до 2022. године дошло до значајног смањења броја становника општине (- 5578 становника).

Просечан број чланова по домаћинству је 2,96 члана по домаћинству што је смањење у односу на претходни попис кад је тај број био 3,2. Просечна старост становника на територији општине Рача износи 46 година.

Депопулација и неповољна старосна структура су најзначајније демографске карактеристике руралних подручја општине, насталих као последица интензивних процеса индустријализације и урбанизације.

Диверзификација руралне економије: Најважнија привредна грана у структури рачанске привреде је пољопривреда, а самим тим и привредна структура руралних подручја високо је зависна од пољопривреде, односно примарног и секундарног сектора. Делатност пољопривредесе углавном базира

на традиционалним методама организовања производног процеса, уз претежно натурални карактер производње, пре свега у примарну сврху задовољавања потреба домаћинства. Иако доминантна делатност у сеоским подручјима, пољопривреда истовремено није и извор сигурних и стабилних прихода за пољопривредно становништво, будући да су приходи који се остварују у овој делатности релативно ниски (посебно у односу на зараде из других сектора, укључујући и социјална примања) са израженом високом варијабилношћу током година, што недвосмислено указује на ниску продуктивност и прилагодљивост овог сектора тржишним флукуацијама. Породична пољопривредна газдинства, са већом заступљеношћу млађе радне снаге, којима је пољопривреда значајан извор прихода, диверзификују своје активности на газдинству у правцу производње радно интензивнијих пољопривредних производа.

Према подацима пописа из 2022. године, активно становништво општине Рача броји 3 911 лица. Од укупног активног становништва 3 276 обавља занимање, док 635 њих представљају незапослена лица која траже посао или лица која су привремено прекинула своја занимања. Број деце и млађих од 15 година на територији општине Рача износи 1 261, док ученика и студената има 533.

Ако се посматрају подаци о броју запослених општине Рача за последњих 25 статистички обрађених година, могу се уочити значајне осцилације у кретању броја запослених и незапослених. Од 2000. године општина Рача је забележила значајно смањење броја запослених, тако да је 2003. године регистровано 30% мање запослених него 2000. године. Главни узрок овог смањења броја запослених треба тражити у процесу приватизације државних предузећа и реструктурирању привреде општине Рача. После 2003. године па до 2005. године долази до повећања броја запослених лица. Раст укупног броја запослених, у поменутом периоду, пре свега је последица процеса легализације пословања кроз евидентирање запослених. Сем тога, почела је и реализација социјалних програма. Отпуштеним радницима из приватизованих државних система омогућено је да се преквалификују и започну посао у приватном сектору. Међутим, од 2006. године поново долази до смањења броја запослених за 16,4%. Од 2007. до 2010. године број запослених је наизменично растао и опадао, да би 2011. године број запослених знатно скочио целих 136,7% у односу на 2010. годину. Од 2010. године број запослених расте, ипак наведене податке треба узети са резервом јер одређени број незапослених лица није евидентиран на тржишту рада, док је, са друге стране, одређени број пријављених лица активан, али не и евидентиран на НСЗ-у. Рача поседује квалитетне и разноврсне природне и антропогене ресурсе, који се могу искористити за развој сеоског туризма. Између осталог, то су природни амбијент, клима, шуме, реке, затим богато културно-историјско наслеђе, манифестације и спортско-рекреативни садржаји. Наведени ресурси могу се комбиновати са понудом сеоског туризма, како би се посетиоцима обезбедио квалитетан доживљај током боравка у руралним подручјима. Рурално становништво општине Рача може бити укључено у развој сеоског туризма кроз: производњу и продају пољопривредних производа; пружање услуга смештаја, исхране и пића туристима; оживљавање старих заната и домаће радиности; оснивање еко фарми и производњу здраве и органске хране; организовање активности на сеоским газдинствима за туристе (брање воћа и поврћа, учествовање у радовима на њивама, брање лековитог биља, итд.) и др.

Рурална инфраструктура: Стање инфраструктуре у руралним подручјима општине је другачије него у самом централном језгру. Основни проблеми везани за инфраструктуру су: неизграђена и неуређена саобраћајна инфраструктура, комунална инфраструктура не постоји или је само у малим деловима изграђена, (непостојање водовода, канализације и др.).

Поред важних саобраћајница државних путева I и II редана територији општине Рача постоји мрежа локалних и некатегорисаних путева. Општина се стара о 15 локалних путева укупне дужине 61 km и о некатегорисаним путевима дужине 112 km. Укупна дужина локалних путева је 173 km и то су углавном путеви између суседних села. Најдужи локални пут је Сараново поље-Сараново брдо (око 9,1 km), а најкраћи Вучић-Сипић (око 1,2 km). Међутим, када посматрамо употребљивост путева можемо слободно да кажемо да стање није задовољавајуће.

Пољски путеви су у знатној мери оштећени а велики број их је потпуно уништен (преорани, неуређени и сл.). Облик и ширина пољских путева су неприкладни и непроходни за пролаз савремене механизације јер већина пољских путева потичу из времена првобитног премера 1931. -1933. године.

Организовано сакупљање отпада обухвата само градско језгро насеља Рача и поједина сеоска насеља. Сакупљање и одлагање отпада организован је преко овлашћеног комуналног предузећа на санитарну

депонију у Лапову. Како није покривена целокупна територија организованим сакупљањем отпада проблем се манифестује кроз појаву сметлишта и депонија смећа.

На територији општине Рача постоје три поште и то у насељима: Рача, Мало Крчмаре и Ђурђево. На подручју општине доступни су сигнали свих мобилних оператера који послују у Републици Србији.

Показатељи развоја пољопривреде

Пољопривредно земљиште: Пољопривредно земљиште општине Рача простире се на 16 995,37 хектара (подаци РГЗ-а). Конфигурација терена заједно са климатским факторима омогућава гајење разноврсних пољопривредних култура. Највећи део укупне пољопривредне површине према подацима РГЗ-а чине оранице које заузимају 10 712,97 ha, воћњаци чине 617,16 ha а виногради 88,48 ha, преостала површина долази на ливаде, пашњаке и остало земљиште. Према резултатима пописа пољопривреде из 2023. године, на територији општине имаукупно 2 165 газдинства користи 12 677,60 ha пољопривредног земљишта. У структури пољопривредних површина доминантан је оранични правац а ратарска производња је основна базична грана пољопривреде рачанске општине. Укупна површина под житима и махунаркама износи 7 550,74 ha под индустријским биљем 1 266,68 ha под поврћем 65,27 ha, крмним биљем 1 753,57 ha (попис 2023.).

Каналска мрежа за наводњавање и одводњавање није изграђена ни у једној катастарској општини.

Укупна површина пољопривредног земљишта у државној /јавној својини према подацима из јавне евиденције износи 245 ha.

Вишегодишњи засади: Природни услови на брежуљкастим деловима општине (рељефна пластика, велика температурна сума и педолошки састав земљишта) повољни су за гајење воћака. Међутим под воћњацима су релативно мале површине. Заступљене су готово све врсте средњеевропских континенталних воћака. Последњих година присутан је тренд повећања површина под воћњацима, настао као последица ниске рентабилности у ратарству као и смањења броја домаћинстава која гаје стоку. Међутим, посматрањем постигнутих резултата приноса повећање површина под воћњацима нису резултирала стабилизацијом приноса по стаблу и површини, узрок овог варирања је недовољна примена агро - и помотехничких мера односно екстензиван начин гајења на поседима већине пољопривредних произвођача односно екстензивна производња је на 444 ha, док је плантажни начин гајења присутан тек на око 172 ha (према Попису пољопривреде из 2023.године). У Структури воћних засада воћака водеће место заузима шљива, од осталих воћних врста истичу се јајабуке, вишња, крушка, трешња, бресква, кајсија, орах и дуња. Према резултатима пописа пољопривреде 2023. године, површина под воћњацима је 617,16 ha (1043 ПГ), а под виноградима 88,48 ha (485 ПГ).

Сточни фонд: У општини Рача постоје веома повољни услови за развој сточарства, међутим још увек потенцијалне могућности нису у довољној мери искоришћене, мада је много учињено на процесу трансформације од екстензивног на полуинтензиван начин сточарења. Сточарство је мање више подређено ратарству, које се све више претвара у крмну базу за гајење стоке. Тесна повезаност ратарства са сточарством утицала је да пољопривредни произвођач буде углавном истовремено и ратар и сточар, према томе сточарство представља стратегијску грану унапређења и развоја пољопривредне производње општине, па је отуда значај сточарства вишеструк. У условима полуинтензивног сточарства нарочито се развило говедарство, свињарство, живинарство, овчарство. Код говедарства је заступљен затворени (шталски) систем држања стоке, у току целе године. Углавном се гаји домаће шарено говече у типу сименталца, типичан представник комбинованих производних способности (за млеко и месо). Присутан је и интензиван тов јунади ранијих година много више заступљен, данас од значаја за мали број пољопривредника. Иако говедарство још увек заузима значајно место у сточарству општине последњих година бележи значајан пад због несигурног откупа и ниске цене производа. Укупан број говеда према Попису пољопривреде 2023. године износи на територији општине 3 384 грла од тога 1 512 крава, укупан број свиња износи 7 693 грла од тога 1 288 крмача за приплод а оваца 1 2181 грла од тога 9 883 грла за приплод. Последњих година запажа се развој пчеларства на територији општине тако да према Попису пољопривреде из 2023. године укупан број кошница износи 6 247.

Механизација, опрема и објекти: На територији општине има укупно 616 једноосовинских трактора (610 ПГ) од тога су 99,67 % су старији од десет година. У Пољопривредно/производној 2011/2012 коришћено је 572 једноосовинских трактора. Двоосовинских трактора има укупно 1 927 (1 574 ПГ) од тога је 96% старијих од десет година. У Пољопривредно/производној 2011/2012 коришћено је 1 851 двоосовинских трактора. Комбајна има укупно 324 у 243 ПГ, од тога 99 % старијих од десет година. На територији општине има укупно 143 берача, 1 704 плугова, 987 тањирача и др.

Објекте за смештај говеда има 1 678 газдинстава а укупан број објеката је 1 723 од тога је у 2011/2012 коришћено 32% капацитета за смештај говеда. Објекте за смештај свиња има 1 658 газдинстава а укупан број објеката је 1 720 од тога је у 2011/2012 коришћено 46% од укупног капацитета објеката. Објекте за смештај кокошака носиља има 1 695 газдинстава а укупан број објеката је 1 754 од тога у 2011/2012 коришћено 82% од укупног капацитета објеката.

Укупан број објеката за смештај пољопривредних производа (кошеви, амбари, силоси) износи 3 072, објеката за силажу 212 , пластеника 349.

*Подаци према попису пољопривреде из 2012.године.

Радна снага: Годишње радне јединице ангазоване снаге у пољопривреди на територији општине Рача према Попису пољопривреде из 2023.године износи 2 160 и то за укупно 2 155 породичних газдинстава и 4 правних лица и предузетника а жене су носиоци на укупно 222 породичних пољопривредних газдинстава и углавном су стално запослени на газдинству, сезонска радна снага на породичним газдинствима је занемарљива. Радна снага у пољопривреди има неповољну образовну и квалификациону структуру а великом проценту је квалификација носилаца пољопривредних газдинства недовољна за развој и унапређење ПГ, углавном су носиоци ПГ у недовољној мери едуковани, компјутерски неписмени и сл.

Структура пољопривредних газдинстава: Према попису пољопривреде 2023. године укупан број пољопривредних газдинстава на територији општине Рача је 2 165. Учешће газдинстава у укупном броју домаћинстава износи преко 60 %.

Према подацима пописа пољопривреде из 2012. године, 402 пољопривредна газдинства користи 1-2 ха, 901 газдинство користи 2-5 ха, 671 газдинства користи 5-10 ха, остала газдинства 377 користе претежно површину мању од 1 ха и 247 ПГ површину преко 10 до 100 ха. Према овом попису Газдинства према броју условних грла су подељена на следећи начин: у 2104 газдинства имамо 10188 УГ, од тога 1981 ПГ имају ≤ 4 УГ, 442 имају 5-9 УГ, 114 ПГ имају 10-14 УГ, 32 ПГ имају 15-19 УГ, 34 ПГ имају 20-49 УГ, 1ПГ има 50-99 УГ, 2 ПГ има 100-499 УГ и 2 ПГ има ≥500УГ стоке.

Производња пољопривредних производа: На територији општине Рача у пољопривредној производњи као што је већ истакнуто доминантну улогу имају ратарство и сточарство. Највеће сетвене површине захватају жита и то пре свега кукуруз затим пшеница, јечам и овас. Велику улогу што се тиче биљне производње има и крмно биље пре свега луцерка, црвена детелина травнолегуминозне смеше и др. По економском значају кукуруз међу житима заузима прво место и поред пшенице је најважнији тржишни производ на територији општине. Просечан принос пшенице према Мишљењу ПССС "Крагујевац" из Крагујевца на територији општине износи 3 600 kg/ха кукуруза, 4500 kg/ха јечма, 3700 kg/ха овса, 3200 kg/ха луцерке, 12000 kg/ха сувог сена и др. Податке треба узети са резервом јер су дати просечни приноси према Мишљењу из 2014.године, а обзиром да је примена агротехничких мера и нових сорти сертифициваног семена у порасту последњих година и приноси су на много завиднијем нивоу.

Најзначајнија грана производње у пољопривреди рачанске општине је сточарство и представља стратегијску грану унапређења и развоја пољопривреде на територији општине, међутим несигуран пласман стоке и нестабилне цене утичу да је број грла стоке веома варијабилан. Најзначајнија производна грана сточарства је говедарство и истиче се и свињарство, мање је заступљено овчарство, живинарство а последњих година популаризује се пчеларство. Сточарство је најтраженији део пољопривреде јер производи месо, маст, млеко, јаја, спадају међу главне прехранбене производе становништва.

На територији општине Рача постоје повољни агроеколошки услови за развој интегралне и органске пољопривреде али тренутно су ови видови производње незаступљени односно веома мало заступљени.

Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника: На подручју општине тренутно има мањи број задружних организација које активно функционишу. Такође постоје више удружења у примарној пољопривредној производњи али веома мали број је активних који остварују позитивне резултате (удружења пчелара, цвећара, ловаца и др.). Проблеми везани за рад удружења јесу пре свега низак ниво свести пољопривредника о потреби удруживања, неорганизован рад удружења, низак степен професионализације и расположивости адекватног управљачког кадра. На територије нема удружења, задруга и других правних лица која имају матичну службу за селекцију стоке, наведени проблем је отежавајућа околност за сточаре.

Трансфер знања и информација: Општи ниво ефикасности система преноса знања и информација у области рурала релативно "добро" функционише али недовољно, из тог разлога неопходно је ову област унапредити и деловати на унапређење свести пољопривредника о значају правовременог и тачног пријема информација. Такође је потребно анимирати пољопривреднике да активно учествују у трансферу знања а све у циљу унапређења рада пољопривредних газдинстава обзиром да традиционалност у производњи и низак ниво свести о потребама удруживања пољопривредника у прерађивачке групе и удружења прети да доста негативно утиче на даљи развој и унапређење пољопривреде општине.

ТАБЕЛАРНИ ПРИКАЗ ПЛАНИРАНИХ МЕРА И ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА

Табела 1. Мере директних плаћања

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Регреси	100.1	2.000.000,00	3.000,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		2.000.000,00				

Табела 2. Мере кредитне подршке

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО		0,00				

Табела 3. Мере руралног развоја

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава	101	6.937.206,00	80	300.000,00	1.062.794,00
	УКУПНО		6.937.206,00			

Табела 4. Посебни подстицаји

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
1	Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју	402	280.000,00	0,00	100	0,00	0,00
	УКУПНО		280.000,00				

Табела 5. Мере које нису предвиђене у оквиру мера...

Редни број	Назив мере	Шифра мере	Планирани буџет за текућу годину без пренетих обавеза (у РСД)	Износ постицаја по јединици мере (апсолутни износ у РСД)	Износ подстицаја по кориснику (%) (нпр. 30%, 50%, 80%)	Максимални износ подршке по кориснику (ако је дефинисан) (РСД)	Пренете обавезе
	УКУПНО		0,00				

Табела 6. Табеларни приказ планираних финансијских средстава

Будет	Вредност у РСД
Укупан износ средстава из буџета АП/ЈЛС планираних за реализацију Програма подршке... (без пренетих обавеза)	9.217.206,00
Планирана средства за директна плаћања	2.000.000,00
Планирана средства за кредитну подршку	0,00
Планирана средства за подстицаје мерама руралног развоја	6.937.206,00
Планирана средства за посебне подстицаје	280.000,00
Планирана средства за мере које нису предвиђене у оквиру мера...	0,00
Пренете обавезе	1.062.794,00

Циљна група и значај промене која се очекује за кориснике: Потенцијални корисници мера подршке циљна група јесу физичка и правна лица, регистровани пољопривредни произвођачи, удружења, предузетници, предузећа, агенције, институти и др.. Реализација локалног програма доприноси уопште имплементацији политике руралног развоја, чиме се постижу неки од основних циљева руралног развоја: задржати становништво у руралним срединама, подржати економске делатности руралног становништва, унапредити квалитет живота руралног становништва и др. Спровођењем програма пољопривредници ће унапредити стабилност доходака пољопривредних газдинстава, унапредиће се услови производње на малим газдинствима, створиће се услови за повећање површина под интензивним засадима воћа, производње у заштићеном простору, а регресирањем за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање говеда) остварује се побољшање расног састава говеда на територији општине у циљу повећања производње квалитета млека и меса код комерцијалних произвођача.

Информисање корисника о могућностима које пружа Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја: Информисање потенцијалних корисника вршиће се преко органа локалне самоуправе, локалних медија, обавештења, интернет страница општине, огласних табли и сл.

Мониторинг и евалуација: Евалуација и мониторинг, праћење реализације Програма вршиће се на основу Извештаја Комисије за припрему и реализацију програма подршке за спровођење пољопривредне политике и мера политике руралног развоја за подручје општине Рача. Општинско веће ће на основу достављених извештаја и резултата процењивати да ли ће се у будућности спроводити иста решења или их треба мењати.

II. ОПИС ПЛАНИРАНИХ МЕРА

2.1. Назив и шифра мере: 100.1 Регреси

2.1.1. Образложење: У складу са Законом о подстицајима у пољопривреди и руралном развоју („Сл.гласник РС“, бр. 10/2013, 142/2014, 103/2015, 101/2016, 35/2023, 92/2023 и 94/2024), АП и ЈЛС могу да утврђују мере подршке за спровођење пољопривредне политике за подручје територије аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, осим директних плаћања, а која се не односе на регресе за трошкове складиштења у јавним складиштима и регресе за репродуктивни материјал и то само за вештачко осемењавање као и мере политике руралног развоја за подручје територије аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе.

Иако говедарство још увек заузима значајно место у сточарству општине последњих година бележи значајан пад због несигурног откупа и ниске цене производа. Укупан број говеда према Попису пољопривреде 2023. године износи на територији општине 3 384 грла од тога 1 512 крава, укупан број свиња износи 7693 грла од тога 1 288 крмача за приплод а оваца 12 181 грла од тога 9 883 грла за приплод. Последњих година запажа се развој пчеларства на територији општине тако да према Попису пољопривреде из 2023. године укупан број кошница износи 6 247.

Расни састав говеда је на незавидном нивоу, тако да од укупног броја приплодних грла говеда само око 25-30% грла поседује педигре. На подручју општине преовлађује гајење сименталске расе говеда око 65% , 25% холштајн расе, мелези 9 %, а 1% отпада на остале расе(интерна процена). Производне способности грла су различите што зависи од генетике грла, услова гајења, начина држања и исхране.

Регресирањем за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) остварује се побољшање расног састава говеда на територији града у циљу повећања производње квалитета млека и меса код комерцијалних произвођача, а самим тим доприноси развоју матичне службе иматичења грла.

2.1.2. Циљеви мере: Реализација ове мере позитивно утиче на економски и социјални развој руралне средине:

- подизање конкурентности производње и стварање тржишно одрживог произвођача;
- обезбеђивање услова за уравнотежен развој говедарства;
- боље коришћење расположивих ресурса;
- јачање вертикалне интеграције у производњи млека и меса;
- подизање стандарда живота у руралној средини и пољопривредних произвођача кроз повећање и стабилност дохотка пољопривредних газдинстава

2.1.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Није применљиво.

2.1.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници мере су физичка лица – носиоци регистрованог пољопривредног газдинства, са територије општине Рача.

2.1.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.1.6. Општи критеријуми за кориснике: Општи критеријуми за кориснике по овој мери:

- Корисник има регистровано пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава са активним статусом; пољопривредно газдинство са извршеном обновом регистрације газдинства за текућу годину; газдинство је са пребивалиштем на територији општине Рача и пољопривредну производњу обавља на територији општине Рача;
- Потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима;

2.1.7. Специфични критеријуми: износа средстава) за вештачко осемењавање уматичених грла говеда (крава и јуница) корисник је у обавези да испуни следеће критеријуме:

- да је одгајивач – подносилац захтева, власник уматичених крава и јуница или је власник члан његовог пољопривредног газдинства, да има у власништву најмање једно грло говеда, обележено и регистровано у складу са законом којим се уређује ветеринарство, за које поседује уверење о пореклу и производним особинама квалитетног приплодног грла (педигре);
- у регистру пољопривредних газдинстава подносилац захтева/корисник има уредно пријављен сточни фонд говеда (податке о врсти животиња и броју газдинства (ХИД) на којима се држе или узгајају).

2.1.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
100.1.1	Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)

2.1.9. Критеријуми селекције:

(Нема дефинисаних критеријума)

2.1.10. Интензитет помоћи: Износ регреса за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) говеда је 3000,00 динара по приплодном грлу са ХБ бројем, што је 60% до 100 % у зависности од економске вредности вештачког осемењавања, по извршеном првом вештачком осемењавању за приплодна грла пријављена у регистар пољопривредних газдинстава у складу са законом којим се уређује пољопривреда и рурални развој извршено у периоду од 16.10.2025.г. до 15.10.2026.године.

2.1.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних газдинстава за регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање)
2	Укупан број поднетих пријава

2.1.12. Административна процедура: Комисија за припрему и реализацију програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за подручје општине Рача утврђује предлог правилника за меру " Регрес за репродуктивни материјал (вештачко осемењавање) у 2026. години " који разматра и доноси Општинско веће општине Рача. Правилником ће се дефинисати износ и намена бесповратних средстава, корисници, обавезна документација, датум расписивања јавног позива, време трајања јавног позива, поступање са пријавама, услови за доделу средстава, начин одлучивања о додели средстава и друга питања од значаја за реализацију мере. Јавни позив расписује Општинско веће општине Рача и исти се објављује на званичној интернет страници општине Рача www.raca.rs. Средства ће се одобравати подносиоцима пријава који испуњавају услове, редом на основу поднетих прихватљивих пријава до утрошка расположивих средстава. Комисија за припрему и реализацију програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за подручје општине Рача врши обраду пријава и утврђивање испуњености услова из јавног позива, након чега на предлог Комисије, Општинско веће доноси коначну Одлуку о регресу као и пратећа решења. Одобрена средства исплаћиваће се на наменски рачун регистрованог пољопривредног газдинства. Коришћење средстава за регрес не искључује могућност коришћења подстицаја за друге намене у оквиру осталих мера које су дефинисане овим Програмом.

2.2. Назив и шифра мере: 101 Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава

2.2.1. Образложење: Основне карактеристике пољопривредног сектора на територији општине произилазе из неповољне структуре пољопривредних газдинстава. Уситњеност поседа, мали број грла стоке на породичним фармама, неадекватни производни и смештајни објекти, слаба примена савремених технологија производње и увођење новог сортимената су карактеристике пољопривреде општине. Тренутно, постоји општи недостатак количина пољопривредних производа одговарајућег квалитета, посебно воћа и поврћа и других производа који би се користили првенствено за покривање локалних и регионалних потреба. Један од веома битних узрока недовољне конкурентности пољопривреде јесте ниска продуктивност и квалитет производа због малих улагања у инвестиције за унапређење конкурентности. Пољопривредна газдинства, због неповољног економског и социјалног стања, нису у могућности да сама обезбеде довољно средстава за покретање односно проширење производње.

Инвестиције у физичка средства пољопривредних газдинстава подржава мања пољопривредна газдинства у циљу унапређења средстава, продуктивности, конкурентности а све ради постизања веће економске ефикасности, веће оријентисани ка тржишту и дугорочне одрживости.

Сектор - Воће, грозђе, поврће (укључујући печурке) и цвеће

Структуру биљне производње сеоског подручја општине Рача карактерише велика хетерогеност, производња махом за сопствене потребе и мањим делом за тржиште, што је последица уситњености сеоског поседа, недовољне едукације и недовољне примене савремене технологије производње.

Просечна површина засада воћа по газдинству је испод десетине хектара. Само 45% засада су интензивни засади у којима се примењују адекватне агротехничке мере. Структура сортимента, неадекватан садни материјал, недостатак специјализоване механизације и недовољно површина које се наводњавају додатно угрожавају производњу.

Највећи део површина под поврћем је у власништву малих пољопривредних газдинстава. Њихова производња је намењена потрошњи у свежем стању, домаћинствима и ретко тржишту и индустријској преради или расадничкој производњи. Просечна површина под поврћем на овереном простору по газдинству је испод 0,20 ha. Структура и обим производње поврћа у општини нису задовољавајући и недовољно се користе могућности које пружају повољни агроклиматски услови за узгој раних сорти поврћа.

На територији општине последњих година истиче се одређени број газдинстава који се бави производњом украсног биља/цвећа и то пре свега у заштићеном простору. То су углавном уско специјализована газдинства која су добро организована и сарађују међусобно по питању заједничке набавке инпута производње и пласмана производа.

Интервенције у оквиру ове мере ће бити усмерене на подршку сектору за инвестициона улагања произвођача приликом заснивања нових производних засада воћа као и на инвестициона улагања у повртарску производњу, расадничку и производњу цвећа.

2.2.2. Циљеви мере: Општи циљеви:

Стабилност дохотка пољопривредних газдинстава; Повећање производње; Побољшање продуктивности и квалитета производа. Смањење трошкова производње; Унапређење техничко-технолошке опремљености; Одрживо управљање ресурсима и заштите животне средине; Раст конкурентности уз прилагођавање захтевима домаћег и иностраног тржишта; Усклађивање са правилима ЕУ, њеним стандардима, политикама и праксама.

Специфични циљеви по секторима:

Сектор-Воће, грозђе, поврће и цвеће - Повећање површина у заштићеном и полузаштићеном простору; повећање површина под новим производним засадама воћа; повећање производње у сектору повртарства, воћарства, цвећарства. Повећање површина под интензивним засадама шљиве, вишње, трешње, кајсије, брескве, нектарине, крушке дуње, малине и купине; побољшање квалитета производње у наведеном сектору; повећање степена запослености у сектору;

2.2.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Није применљиво.

2.2.4. Крајњи корисници: Крајњи корисници мере су физичка лица - носиоци регистрованог породичног пољопривредног газдинства.

2.2.5. Економска одрживост: За реализацију ове мере није потребно подносити бизнис план или пројекат о економској одрживости улагања.

2.2.6. Општи критеријуми за кориснике: Подносилац захтева (физичко лице - носилац регистрованог породичног пољопривредног газдинства) остварује право на подстицаје ако:

- Пољопривредно газдинство уписано у Регистар пољопривредних газдинстава са активним статусом; пољопривредно газдинство са извршеном обновом регистрације газдинства за текућу годину; газдинство је са пребивалиштем на територији општине Рача и пољопривредну производњу обавља на територији општине Рача;

- Пољопривредно газдинство је измирио доспеле обавезе по основу јавних прихода код локане пореске администрације;

- за инвестицију за коју подноси захтев не користи подстицаје по неком другом основу (субвенције, подстицаји, донације) односно да иста инвестиција није предмет другог поступка за коришћење подстицаја, осим подстицаја у складу са посебним прописом којим се уређује кредитна подршка регистрованим пољопривредним газдинствима; Потписана изјава да не постоји захтев за исто улагање у другим јавним фондовима

2.2.7. Специфични критеријуми: Једно пољопривредно газдинство, односно Корисник, моћи ће да поднесе само један захтев за коришћење подстицајних средстава у физичку имовину пољопривредних газдинстава само по једном основу/сектору и то само за једну шифру инвестиције.

Сектор-Воће, грожђе, поврће (укључујући печурке) и цвеће:

- Пољопривредна газдинства која у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја имају мање од 2 ha јагодичастог воћа и хмеља; мање од 5 ha другог воћа; 0,1 – 50 ha цвећа; 0,2 – 100 ha винове лозе.

- За инвестиције у Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) производних (са наслоном) и матичних засада воћака, хмеља и винове лозе, прихватљиви корисници су пољопривредна газдинства: са 0,1- 50 ha јагодастих врста воћака и хмеља; 0,3- 100 ha другог воћа; 0,1 – 50 ha цвећа; 0,2 – 100 ha винове лозе, у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја.

- Пољопривредна газдинства са капацитетом мањим од 0,2 ha пластеника или мањим од 3 ha производње поврћа на отвореном простору у моменту подношења захтева за коришћење подстицаја.

Прихватљиви корисници за инвестицију 101.4.1 су:

- Пољопривредна газдинства која планирају заснивање производње воћне врсте: шљиве, вишње, трешње, кајсије, брескве, нектарине, крушке, дуње у јесен 2026. године и то за површине катастарске парцеле веће од 0,30 ha (изузетно производни засад може да се налази на једној или више катастарских парцела али морају да се налазе једна поред друге и да чине целину не мању од 0,30 ha). Корисник треба да је пре подизања производног засада на катастарским парцелама на којима планира подизање засада изврши хемијску анализу земљишта са препоруком ђубрења за одговарајућу воћну врсту као и да има уговор са овлашћеним добављачем који је регистрован у складу са законом за производњу садног материјала воћака (који гарантује квалитет садног материјала), да је изврши дубоку обраду земљишта са минималном дубином од 0,4 до 0,5 метара за шљиву, вишњу, трешњу, кајсију, дуњу, брескву, нектарину и крушку на вегетативној подлози, односно за крушку на сејанцу од 0,5 до 1 метара на катастарским парцелама на којима су подигнути производни засади као и да достави доказ да је набавио сертификовани садни материјал и да су саднице здравствено и сортно исправне. Производни засад мора да испуњава услове у погледу густине садње (што ће бити дефинисано конкурсом/јавним позивом). Корисник мора да је власник земљишта на којем планира подизање новог вишегодишњег производног засада воћака или да има закључен уговор о закупу земљишта са физичким лицем од најмање 10 година, оверен код надлежног органа рачунавши од 2026. године.

Прихватљиви корисници за инвестицију 101.4.2, су:

- Пољопривредна газдинства која су у 2026. години инвестирала у пластенике за производњу поврћа минималне површине 0,02 ha по пластенику, а за подизање и опремање пластеника за производњу воћа, цвећа и расадничку производњу минималне површине 0,01 ha по пластенику.

- Пољопривредна газдинства која су у 2026. години инвестирала у набавку конструкција за пластенике и/или висококвалитетних, вишеслојних фолија за пластенике за повртарску производњу, производњу воћа као и расадничку производњу и цвећарство. Прихватљиви корисници су у обавези да на крају инвестиције имају површину под пластеницима од најмање 0,02 ha за производњу поврћа, односно 0,01 ha за производњу воћа, цвећа и расадничку производњу.

Подносилац захтева-корисник мора да располаже са наведеним површинама пољопривредног земљишта под пластеницима односно да је наведено земљиште у његовом власништву или да има уговор о закупу земљишта са физичким лицем оверен код надлежног органа на период најмање пет година рачунавши од 2026. године.

2.2.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
101.4.1	Подизање нових или обнављање постојећих (крчење и подизање) вишегодишњих засада воћака, хмеља и винове лозе
101.4.2	Подизање и опремање пластеника за производњу поврћа, воћа, цвећа и расадничку производњу

2.2.9. Критеријуми селекције:

(Нема дефинисаних критеријума)

2.2.10. Интензитет помоћи: - Сектор-Воће, грожђе, поврће (укључујући печурке) и цвеће:

За инвестицију 101.4.1., интензитет помоћи односи се само на трошкове набавке сертификованог и стандардног садног материјала за воћне врсте: шљива, вишња, трешња, кајсија, бресква, нектарина, крушка, дуња и износи 80% од укупних прихватљивих трошкова без урачунатог пореза на додату вредност.

Максимални износ подстицаја по кориснику јесте 300.000,00 динара.

Право на подстицаје остварује корисник ако је износ инвестиције већи од 50.000,00 динара са ПДВ-ом.

(Износ појединачног рачуна већи од 50.000,00 динара са пдв-ом односно ако је на рачуну збир износа за сваки појединачни елемент предметне инвестиције већи од 50.000,00 динара са пдв-ом).

За инвестицију 101.4.2., интензитет помоћи односи се само на трошкове набавке комплетних пластеника или конструкција за пластенике и/или високо квалитетних вишегодишњих, вишеслојних фолија за пластенике и износи 80% од укупних прихватљивих трошкова без урачунатог пореза на додату вредност.

Максимални износ подстицаја по кориснику јесте 200.000,00 динара.

Право на подстицаје остварује корисник ако је износ инвестиције већи од 10.000,00 динара са ПДВ-ом.

(Износ појединачног рачуна већи од 10.000,00 динара са пдв-ом односно ако је на рачуну збир износа за сваки појединачни елемент предметне инвестиције већи од 10.000,00 динара са пдв-ом).

2.2.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Укупан број подржаних газдинстава који су подигли нове вишегодишње засаде воћа
2	Укупан број подржаних газдинстава који су инвестирали у пластенике, односно конструкције за пластенике и/или висококвалитетне/вишеслојне фолије за пластенике
3	Број поднетих пријава
4	Површине под новим вишегодишњим засадама воћа
5	Број пластеника

2.2.12. Административна процедура: Комисија за припрему и реализацију програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за подручје општине Рача утврђује предлог правилника за меру „Инвестиције у физичку имовину пољопривредних газдинстава“ у 2026. години којој разматра и доноси Општинско веће општине Рача. Правилником ће се дефинисати висина и начин доделе подстицајних средстава, намена подстицајних средстава, лица која остварују право на подстицаје, услови за учешће на јавном позиву, потребна документација, начин подношења пријава, услови за доделу подстицајних средстава, прихватљиви трошкови и друге ствари од значаја за реализацију ове мере. Јавни позив расписује Општинско веће општине Рача и исти се објављује на званичној интернет страници општине Рача www.raca.rs. Средства ће се одобравати подносиоцима пријава који испуњавају услове, редом на основу поднетих прихватљивих пријава до утрошка расположивих средстава. Комисија за припрему и реализацију програма подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за подручје општине Рача врши обраду пријава и утврђује испуњеност услова из јавног позива, након чега на Предлог Комисије, Општинско веће доноси коначну Одлуку о расподели подстицајних средстава и са корисницима којима се одобрава подстицај закључује уговор. Одобрена средства исплаћиваће се на наменски рачун регистрованог пољопривредног газдинства.

2.3. Назив и шифра мере: 402 Подстицаји за промотивне активности у пољопривреди и руралном развоју

2.3.1. Образложење: Креирање и трансфер знања у области пољопривреде одвија се кроз систем формалног образовања свих нивоа као и путем трансфера информација са сајмова, изложби студијских путовања међусобним повезивањем пољопривредних произвођача са другим актерима из области пољопривредне производње, технологије, прераде, прехранбене, трговинске и других области.

Ова мера унапређује креирање нових знања у складу са стварним потребама крајњих корисника, имплементацију постојећих знања и трансфер знања међусобним повезивањем креатора знања и њиховим повезивањем са пољопривредним произвођачима и другим актерима руралне заједнице. Ову меру је неопходно спроводити због скромног знања и недостатка додатних вештина руралног становништва, ниске продуктивности и ниских прихода који се остварују од пољопривреде.

2.3.2. Циљеви мере: Општи циљеви:

Успостављање или унапређење система за имплементацију постојећег, креирање новог знања и његов трансфер;

Повећање доступности и квалитета знања, унапређење социјалне и економске инклузије пољопривредних газдинстава у руралним срединама;

Допринос повећању конкурентности пољопривредне производње и способности пољопривредно-прехранбеног сектора да се носи са притиском конкуренције и тржишта;

Одрживи развој;

Побољшање образовне структуре радне снаге на газдинствима;

Специфичне циљеви:

Унапређење информисаности пољопривредника из области пољопривредне производње и информисање о новим технологијама пољопривредне производње.

2.3.3. Веза мере са националним програмима за рурални развој и пољопривреду: Није применљиво.

2.3.4. Крајњи корисници: Крајњи корисник ове мере је општина Рача.

2.3.5. Економска одрживост: Није применљиво.

2.3.6. Општи критеријуми за кориснике: Није применљиво.

2.3.7. Специфични критеријуми: /

2.3.8. Листа инвестиција у оквиру мере:

Шифра инвестиције	Назив инвестиције
402.1	Информативне активности: сајмови, изложбе, манифестације, студијска путовања

2.3.9. Критеријуми селекције:

(Нема дефинисаних критеријума)

2.3.10. Интензитет помоћи: Општина Рача финансира део мере која се односи на информативне активности-сајмове са највише 100% учешћа.

2.3.11. Индикатори/показатељи:

Редни број	Назив показатеља
1	Број учесника сајмова

2.3.12. Административна процедура: Информативне активности-сајмови

После утврђеног броја заинтересованих пољопривредника за посету сајамских манифестација спровешће

се законска процедура за избор најповољније куће која ће извршити превоз пољопривредника. Такође, после утврђеног броја пољопривредника извршиће се и набака улазница за сајамске манифестације у складу са Законом.

Програм мера подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја

III. ИДЕНТИФИКАЦИОНА КАРТА

Табела: Општи подаци и показатељи

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Аутономна покрајина	/	рзс*
Регион	Регион Шумадије и Западне Србије	рзс*
Област	Шумадијска област	рзс*
Град или општина	општина	рзс*
Површина	216 km ²	рзс*
Број насеља	19	рзс*
Број катастарских општина	17	рзс*
Број подручја са отежаним условима рада у пољопривреди (ПОУРП)	/	
Демографски показатељи		
Број становника	9638	рзс**
Број домаћинстава	3253	рзс*
Густина насељености (број становника/површина, km ²)	45	
Промена броја становника 2011:2002 (2011/2002*100 - 100)	-11,23	рзс**
- у руралним подручјима АП/ЈЛС	-11,23	рзс**
Становништво млађе од 15 година (%)	1261	рзс**
Становништво старије од 65 година (%)	2522	рзс**
Просечна старост	45,83	рзс*
Индекс старења	2,55	рзс*
Без школске спреме и са непотпуним основним образовањем (%)	1050	рзс*
Основно образовање (%)	2481	рзс*
Средње образовање (%)	4009	рзс*
Више и високо образовање (%)	822	рзс*
Пољопривредно становништво у укупном броју становника (%)	90%	Процена
Природни услови		
Рељеф (равничарски, брежуљкасти, брдски, планински)	45,8% низија, 54,2 % брдски рељеф	Интерни
Преовлађујући педолошки типови земљишта и бонитетна класа	смоница, гајњача, алувијум, трећа класа	Интерни
Клима (умерено-континентална, субпланинска ...)	умерено-континентална клима	Интерни
Просечна количина падавина (mm)	632	Интерни
Средња годишња температура (oC)	11,6	Интерни
Хидрографија (површинске и подземне воде)	Реке Рача и Јасенице са притокама	Интерни
Површина под шумом (ha)	2322	рзс*
Површина под шумом у укупној површини АП/ЈЛС (%)	10,75	рзс*
Пошумљене површине у претходној години (ha)	/	рзс*
Посечена дрвна маса (m3)	/	рзс*
ПОКАЗАТЕЉИ РАЗВОЈА ПОЉОПРИВРЕДЕ		
Стање ресурса		
Укупан број пољопривредних газдинстава:	2165	рзс***
Број регистрованих пољопривредних газдинстава (РПГ):	1825	Управа за трезор
- породична пољопривредна газдинства (%)	1821	
- правна лица и предузетници (%)	4	
Коришћено пољопривредно земљиште - КПЗ (ha)	12677,60	рзс***

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Учешће КПЗ у укупној површини ЈЛС (%)	58,76	
Оранице и баште, воћњаци, виногради, ливаде и пашњаци, остало(18) (ha, %)	Оранице 10 712,97 ha, воћњаци 617,16 ha, виногради 88,48 ha, преостала површина ливаде, пашњаци и остало земљиште (РГЗ)	рзс***
Жита, индустријско биље, поврће, крмно биље, остало(19) (ha, %)	Жита и махунарке 7 550,74 ha, индустријско биље 1 266,68 ha, поврће 65,27 ha, крмно биљем 1 753,57 ha	рзс***
Просечна величина поседа (КПЗ) по газдинству (ha)	5,85	рзс***
Обухваћеност пољопривредног земљишта комасацијом (ha)	/	Интерни
Обухваћеност земљишта неким видом удруживања (ha)	/	Интерни
Број пољопривредних газдинстава која наводњавају КПЗ	/	рзс***
Одводњавана површина КПЗ (ha)	/	Интерни
Наводњавана површина КПЗ (ha)	/	рзс***
Површина пољопривредног земљишта у државној својини на територији АП(20) (ha)	245,11	Интерни
Површина пољопривредног земљишта у државној својини која се даје у закуп (ha):	25,2703	Интерни
- физичка лица (%)	100	Интерни
- правна лица (%)	/	Интерни
Говеда, свиње, овце и козе, живина, кошнице пчела (број)	Укупан број говеда 3 384 грла од тога 1 512 крава, укупан број свиња износи 7 693 грла од тога 1288 крмача за приплод а оваца 1 2181 грла од тога 9883 грла за приплод, укупан број кошница износи 6 247.	рзс***
Трактори, комбајни, прикључне машине (број)	572 једноосовинских трактора, 1851 двоосовинских трактора, кобајна 324, 143, берача, 1704 плугова, 987 тањирача и др.	рзс***
Пољопривредни објекти (број)	1723 за смештај говеда, 1720 за смештај свиња, 1745 за смештај кокошака и др., за смештај пољопривредних производа 3072, објеката за силажу 212	рзс***
чч, сушаре, стакленици и пластеници (број)	/	рзс***
Употреба минералног ђубрива, стајњака и средстава за заштиту биља (ha, број ПГ)	/	рзс***
Број чланова газдинства и стално запослених на газдинству:	/	рзс***
(на породичном ПГ: на газдинству правног лица/предузетника) (ha)	/	рзс***
Годишње радне јединице (број)	2 160	рзс***
Земљорадничке задруге и удружења пољопривредника (број)	5	Интерни
- биљна производња (t)	/	рзс***
- сточарска производња (t, lit, ком.)	/	Интерни
ПОКАЗАТЕЉИ РУРАЛНОГ РАЗВОЈА		
Рурална инфраструктура		
Саобраћајна инфраструктура		
Дужина путева(km)	238	рзс*
Поште и телефонски претплатници (број)	4 поште	рзс*
Водопривредна инфраструктура		
Домаћинства прикључена на водоводну мрежу (број)	/	рзс*

Назив показатеља	Вредност, опис показатеља	Извор податка и година
ОПШТИ ПОДАЦИ		
Административни и географски положај		
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу (број)	/	рзс*
Укупне испуштене отпадне воде (хиљ.м3)	/	рзс*
Пречишћене отпадне воде (хиљ.м3)	/	рзс*
Енергетска инфраструктура		
Производња и снабдевање електричном енергијом (број)	/трафостанице снаге 35/10 KV и далеководи 35 KV	Интерни
Социјална инфраструктура		
Објекти образовне инфраструктуре (број)	20	рзс*
Број становника на једног лекара	/	рзс*
Број корисника социјалне заштите	/	рзс*
Диверзификација руралне економије		
Запослени у секторима пољопривреде, шумарства и водопривреде (број)	/	рзс* рзс***
Газдинства која обављају друге профитабилне активности(30) (број)	/	рзс***
Туристи и просечан број ноћења туриста на територији АП/ЈЛС (број)	/	рзс*
Трансфер знања и информација		
Пољопривредна саветодавна стручна служба (да/не)	ПССС "Крагујевац"	Интерни
Пољопривредна газдинства укључена у саветодавни систем (број)	/	ПССС

Датум и место

М.П.

Потпис овлашћеног лица у АП/ЈЛС